

Stručni rad

RAZRADA KNJIŽEVNO-UMJETNIČKOG TEKSTA KROZ SURADNIČKO UČENJE

Liljana Hajdinjak Zelko
OŠ Sveti Jurij, Slovenija

Sažetak

U ovom radu prikazujem razradu književno-umjetničkog teksta metodom suradničkog učenja, vrlo popularnom među učenicima jer im ista omogućuje upoznavanje grupnog rada, prilagođavanje grupi, prihvaćanje različitosti... Metoda je usmjerena prema višim misaonim i nastavnim procesima, obraća pažnju na socijalnu i emotivnu stranu učenja, što učenicima daje istinski aktivnu ulogu pri njihovom vlastitom učenju. No najvažniji je cilj suradničkog učenja svakako kvaliteta učenikova znanja. Učenici su dokazali razumijevanje poruke (lirske) pjesme, neovisno su formirali personifikacije, komparacije, ukrasne pridjeve. Svojim aktivnim radom ostvarili su ciljeve nastavnog sata.

Ključne riječi: suradničko učenje, književno-umjetnički tekst, tekst pjesme

1. Uvod

Prema Cirili Peklaj [3], je škole u suvremenom svijetu tehnologije i stalnih inovacija opskrbiti učenike višim misaonim vještinama, vještinama rješavanja problema, komunikacijskim pa i socijalnim vještinama, kako bi se učenici mogli uhvatiti u koštac s izazovima s kojima se u svakidašnjici susreću. Kvalitetan rad u školi stoga ne samo da mora poticati kognitivne procese učenika, već i omogućiti uvjete za njihov socijalni, emocionalni i duhovni razvoj. Sve su to i zahtjevi koji su jasno navedeni u ciljevima osnovnoškolskog obrazovanja. Poseban naglasak stavljen je na odgajanje za uzajamnu toleranciju, poštivanje različitosti i suradnju s drugima, to su – uz stjecanje znanja – temeljni ciljevi ... Stoga je rad u suradničkim skupinama svakako jedan od najboljih načina za postizanje ovih ciljeva. Različiti oblici suradničkog učenja jedan su od elemenata poticajnog obrazovnog okruženja kojeg učitelj treba pripremiti. Naime, pojednostavljuvanjem očekivanja i samom imitacijom različitih pristupa učenici ne stječu puno. O tome raspravljaju teorije o interakciji u razredu, o kvalitetama učitelja koji je spreman (kadar) ostvariti prikladno okruženje te uvoditi inovacije i teorije o samom suradničkom učenju.

2. Suradničko učenje

Prema Kaganu, suradničko je učenje "rad (učenje) u malim skupinama koje je oblikovano tako da kod učenja svaki učenik postigne svoj maksimum, a pridonosi tome da i drugi postignu baš najbolje rezultate. Pri tome interakcija unutar te skupine zauzima središnje mjesto" [3]. Rad u grupi iziskuje posebne komunikacijske vještine koje su u 21. stoljeću itekako važne. Primjenom suradničkog učenja poboljšavaju se međusobni odnosi među učenicima, razvija se unutarnja motivacija za školski rad (doživljavanje pozitivnih iskustava, smanjen strah od ispitivanja), kod učenja se uzdiže se učenikova samopercepcija. U prvom je planu aktivna uloga učenika koji ne samo da sluša učiteljevo frontalno tumačenje, već je i sam aktivan. Važna je i diferencijacija zadataka u skupini koja svakome učeniku omogućuje napredak. Način rada na nastavi utječe na ponašanje učenika, razvitak unutarnje motivacije za školski rad, te učenikovu samopercepciju. Kagan predlaže brojne metode za rad s učenicima. Dije se s obzirom na to rade li učenici u parovima ili u skupinama te s obzirom na to da li svoja razmišljanja izgovaraju ili pak zapisuju. Kombinacijom ovih dvaju kriterija dolazimo do 4 skupine metoda:

- rad u parovima – razgovor
- rad u parovima – pisanje
- rad u skupinama – razgovor
- rad u skupinama – pisanje

2.1. Suradničke skupine u razredu

Karakteristike grupa za suradničko učenje [3]:

1. pozitivna međuovisnost
2. odgovornost pojedinca
3. skupine su heterogene
4. upravljačke su funkcije raspoređene
5. odgovornost jedan do drugoga
6. naglašeni kognitivni i socijalni ciljevi
7. poučavanje vještina suradnje
8. nastavnik promatra vještine suradnje i intervenira prema potrebi
9. skupine analiziraju svoju aktivnost

2.2. Primjena metode suradničkog učenja

Suradničko učenje može se primjeniti kod predmeta, na nastavi i u sadržajima prikladnima za rad u skupinama. Suradničke su skupine dobitak i za uspješne i za manje uspješne učenike kojima također treba pružiti priliku za nadmetanje s drugima i za neovisan rad.

2.3. Glavna načela uspješnog suradničkog učenja

Kod suradničkog učenja učitelj primjenjuje različite strategije i metode za poticanje suradničke interakcije među učenicima. Za uspješno suradničko učenje moramo uzeti u obzir sljedeća načela:

1. rad u skupinama (pomno osmišljene heterogene skupine)

Raznolikost učenika u skupini može biti izvor kreativnosti.

2. pozitivna međuovisnost članova skupine

Svi u skupini svjesni su da rad i uspjeh čitave skupine koristi i svakom pojedinom učeniku, a uspjeh pojedinca koristi i uspjehu skupine.

3. odgovornost svakog pojedinog člana skupine

Svaki pojedinac snosi odgovornost za svoj zadatak, a istovremeno i za uspjeh skupine.

4. odgovarajuća struktura zadatka

Zadaci unutar grupe moraju biti diferencirani.

5. vještine suradnje

Plansko podučavanje vještina suradnje ne može se izbjeći.

Vještine suradnje kojima otklanjamo probleme pri radu u skupini [3] jesu:

- slušanje,

- usmjeravanje pažnje na sve članove skupine i poticanje svih članova skupine,

- usmjeravanje pažnje na zadatak i inzistiranje na zadatku,

- prihvaćanje, otvorenost, poticanje izražavanja različitih ideja, davanje pohvala,

- odgovarajuća pomoć (objašnjenje, inzistiranje na tome da učenici primjene tumačenje pri rješavanju svog problema),

- kontrola glasnoće,

- razvijanje osjećaja odgovornosti.

3. Primjer iz prakse suradničkog učenja

U nastavku navodim primjer nastavnog sata u kojoj se potiče suradničko učenje.

U razradi pjesme upotrijebljene su različite metode rada: metoda tumačenja u planiranju ciljeva, vođenje intervjua u sadržajnoj i strukturalnoj analizi pjesme (prema izvješćima skupina), metoda rada s tekstom. Kao oblik rada u prvom je planu bilo suradničko učenje koje se odvijalo unutar grupe.

Jedna od Kaganovih struktura korištena je za promicanje suradničkog učenja. Suradničko učenje prilično često koristim kao oblik rada u nastavi, posebice na satovima književnosti (kao motivaciju u uvodu). Najčešće koristim metodu **rada u skupinama – pisanje**.

3.1. Tijek nastavnog sata – razrada Grafenauerove pjesme Život u 8. razredu.

Za uvodnu su motivaciju učenici u heterogenim skupinama razmišljali o životu i smrti. Asocijacije na ovu temu rješavali su metodom pisane štafete.

Pisana štafeta

- Svaki član skupine ima papir i olovku.
- Učitelj daje temu i vrijeme za razmatranje.
- Član skupine započinje razmjenu u smjeru kazaljke na satu.

- Kada član grupe da svoj kratki odgovor na temu, svi članovi zapišu njegov odgovor na svoj papir.
- Razgovor se nastavlja razmjenom u smjeru kazaljke na satu i završava kada im učitelj kaže da prestanu.

Nakon uvodne motivacije (čitanje misli o životu i smrti) i interpretativnog čitanja pjesme učenici su nastavili s radom. Svaka skupina razrađuje po jednu strofu. Učenici raspodijele rad unutar skupine.

Uzorak radnog lista:

ŽIVOT OVAKO ŽIVI
SVE GA MANJE IMA
K'O PIJESAK KROZ PRSTE CURI
DANIMA.

Pročitajte vašu strofu.

Zatim odaberite nekoga tko će ilustrirati strofu (nakon zajedničke razmjene stajališta) i zalijepite sliku na odgovarajuće mjesto.

Preostali rješavaju sljedeće zadatke:

- Zaokružite sve riječi/glagole koji vam govore što se događa sa životom.
- Svojim riječima napišite/sažmite poruku svoje strofe u jednoj rečenici.
- Kakva raspoloženja prevladavaju u vašoj pjesmi? Podcrtajte ih.

LJUTNJA, RADOST, OPTIMIZAM, PROLAZNOST, UGROŽENOST, AGRESIJA, MAŠTANJE, PESIMIZAM, MALODUŠJE, UZNEMIRENOST, VJEČNOST, HRABROST

- Objasnite značenje

K'O PIJESAK KROZ PRSTE CURI.

Imenujte ovo pjesničko izražajno sredstvo.

- Sami smislite što maštovitije ukrasne pridjeve za riječ život, npr. dugin život...

Završni dio sata bio je namijenjen razmjeni odn. prezentaciji rada svih četiriju skupina. Izvještavajuća skupina odgovarala je i na pitanja kolega iz razreda i učitelja. Vođe skupina izvijestili su i o raspodjeli rada te obavljenom radu. Ovakav način rada učenicima pruža mogućnost samostalnog rada, premda ga vodi učitelj. Razvija odgovornost, kreativnost i motiviranost učenika za rad. Svrha sata bila je da učenici tekst pjesme dožive, percipiraju, razumiju, imenuju i sami smisle personifikacije, primjere ili komparacije, ukrasne pridjeve.

4. Zaključak

U radu se iznosi razrada književno-umjetničkog teksta metodama aktivnog poučavanja, tj. suradničkog učenja. Ovom metodom kod učenika razvijamo vještine rješavanja zadataka te komunikacijske i socijalne vještine. Cilj je nastave postignut jer su učenici ponovili karakteristike lirске pjesme, strukturu pjesme (strofu, stih), književne pojmove te sami smislili komparacije, personifikacije, ukrasne pridjeve. Suradničkim su učenjem razradili Grafenauerovu pjesmu Život te je sadržajno i strukturno analizirali. Ovakav način razrade književno-umjetničkog teksta od učenika iziskuje aktivnost i neovisnost te ih potiče na postizanje zadanih ciljeva nastave.

Kod »klasične metode« školske interpretacije književno-umjetničkih tekstova vrlo se lako može desiti da sat postane dosadan, što učeniku onemogućuje autentično

doživljavanje, razumijevanje i vrednovanje književnoga teksta. Suradničko učenje pruža mogućnost aktivnog sudjelovanja svih učenika u svim fazama nastavnog sata.

5. Literatura

- [1.] Kerndl, M. (2016.) *Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci. (Suvremena nastava (književnosti) i razlike među učenicima)* Murska Sobota: BoMa
- [2.] Marentič Požarnik, B. (2000.) *Psihologija učenja in pouka (Psihologija učenja i nastave)*. Ljubljana: DZS
- [3.] Peklaj, C. (2001.) *Sodelovalno učenje ali kdaj več glav več ve (Suradničko učenje ili kada više glava više zna)*. Ljubljana: DZS